

**Мемуари революції:
Волинь-Житомирщина у визвольній
боротьбі, 1917–1922**

Т. 2. 1920–1922.

**Від польсько-української співпраці до
Волинської повстанської армії**

Упорядкування, вступна стаття, загальна редакція Антона Сичевського

Житомир
Видавництво «Полісся»
2024

УДК 82-94 (477.42)''1917/1921''
ББК 63.3(4Укр-4Жит)

Рекомендовано до руку рішенням вченої ради Житомирського державного
університету імені Івана Франка (протокол № від 2024 р.)

Рецензенти:

Махорін Г.Л., кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук
Поліського національного університету.

Кондратюк Ю.С., кандидат історичних наук, доцент кафедри
філософсько-історичних студій та масових комунікацій Державного університету
«Житомирська політехніка».

Вигівська О.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних
наук Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова.

**Мемуари революції: Волинь-Житомирщина у визвольній боротьбі,
1917–1922. Т. 2. 1920–1922. Від польсько-української співпраці до Волинської
повстанської армії / Упорядкув., вступ. ст., заг. ред. А. Сичевського.
Житомир, 2024. 652 с.**

ISBN

Книга дає змогу поглянути на події Української революції 1917–1922 років на локальному рівні Волинь-Житомирщини крізь призму мемуарних джерел. Читачі зможуть отримати інформацію з перших вуст – від імені безпосередніх учасників подій: вояків всіх армій, політиків, освітньо-культурних діячів та повстанців. Мемуарна спадщина дозволить переоцінити вже сформовані канони в описі революційних подій та докорінно переосмислити важкі сторінки нашої історії, зробити висновки та винести потрібні уроки. Долі мемуаристів мов пазли складають нові наративи для заповнення невідомих лакун і водночас текстологічної та історичної критики. Мемуари учасників/бійців революційних фронтів як еґо-документи найкращим чином виводять на перший план дослідження та вивчення особистих досвідів в екстремальних умовах виживання. Книга є спробою висвітлення революційних зсувів в оптиці сприйняття, переживання та заломлення в пам'яті окремої персони.

Видання розраховане на фахівців у галузі гуманітаристики, широке коло читачів, які цікавляться історією України.

© Антон Сичевський, упорядкування,
вступна стаття, загальна редакція, 2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНА ВІЙСЬКОВА КАМПАНІЯ В ХОДІ ПОЛЬСЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ: СПОГАДИ ПРО ПЕРЕМОЖНІ БОЇ ТА ВІДСТУП ...	5
<i>Бернацький Мечислав.</i> Битва з Будионним над Ушею 19-21 червня 1920 р. (пол.)	6
<i>Бернацький Мечислав.</i> Боротьба за форсування Уборті та Случі в польсько-російській кампанії 1920 р. (пол.)	38
<i>Бернацький Мечислав.</i> Діяльність кінної армії Будионного в польсько-російській кампанії 1920 р. 26.V. – 20.VI.1920 (пол.) ...	70
<i>Гінтергоф Євген.</i> Похід на Коростень (пол.)	96
<i>Квасеборський Станіслав.</i> Від Вісли до Коростеня. Спогади добровольця 201-го легкокінного полку (пол.)	111
<i>Коссак Тадеуш.</i> Воєнні спогади 1918–1920 (пол.)	135
<i>П'єтжак Генрик.</i> Шість років війни (щоденник польського вояка). 1914–1920 (пол.)	146
<i>Прагловський Олександр.</i> Похід на Коростень (пол.)	153
<i>Рашевський Казимир.</i> Спогади про власні переживання до кінця 1920 р. (пол.)	186
<i>Ромер Ян.</i> Спогади (пол.)	206
<i>Салвік Олександр.</i> У переможній ході. Щоденник з часів боїв III батальйону 25-го піхотного полку (пол.)	228
<i>Стахевич Юліан.</i> Наступальні дії 3-ї армії в Україні (пол.)	283
РОЗДІЛ II. ДРУГИЙ ЗИМОВИЙ ПОХІД ТА БАЗАРСЬКА ТРАГЕДІЯ У ПАМ'ЯТІ ВІЙСЬКОВИКІВ	294
<i>Ващенко Петро.</i> До рейду 1921 року	295
<i>Герчанівський Дмитро.</i> Вигнати окупанта	299
<i>Климач Юрко.</i> Спогади про Листопадовий похід	331
<i>Кузь Кузьма.</i> Під Малими Міньками (1921–1971)	341
<i>О. П.</i> Листопад 1921	346
<i>Отмарштейн Юрій.</i> До історії повстанського рейду ген. хор. Ю. Тютюника в листопаді 1921 р.	357
<i>Петренко.</i> Листопадовий рейд 1921 р. Через польсько-український кордон (Спомин з II Зимового походу в листопаді 1921)	361

<i>Ремболович Іван.</i> Рейд 1921 року	367
<i>Рогозний Гриць.</i> Базар	385
<i>Филонович Василь.</i> Листопадовий похід року 1921	420
<i>Чорний Сергій.</i> Мої спомини (Маршрутна замітка)	433
<i>Чорний Сергій.</i> Сторінка з Другого Зимового Походу	443
<i>Яновський Віктор.</i> «За Україну, за її долю...»	454
РОЗДІЛ III. ВОЛИНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ: ОСТАННЯ СПРОБА МАСОВОГО СПРОТИВУ	467
<i>Дідківський Андрій.</i> Короткий огляд організації «Волинської повстанчої армії» в 1921-22 р.	488
<i>Філоненко Петро-Євстафій.</i> Волинські повстанці в кривавих днях 1920–1924 років	476
<i>Філоненко Петро-Євстафій.</i> Збройна боротьба на Волині Переслідування і судовий процес над Волинською повстанською армією та місцевими повстанцями (за матеріалами газет «Селянська біднота», «Радянська Волинь», «Вісті ВУЦВК»)	505
РОЗДІЛ IV. СПОГАДИ ПРО ЖИТТЯ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ	
Постреволюція	529
<i>Артюшенко Юрій.</i> Легія Українських Націоналістів	530
<i>Петрів Тамара.</i> Наша Alma Mater	548
<i>Підгайний Семен.</i> Українська інтелігенція на Соловках: спогади 1933–1941	556
<i>Ш. Г.</i> Настрої в Житомирі в 1921–22 роках	558
Наші шефи. 45-а дивізія і Червона Волинь (рос.)	563
Союз Червоної Волині з 44-ою дивізією (рос.)	567
БІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК МЕМУАРИСТІВ	569
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ ..	587
ДОДАТКИ	608